

1. Referentie

Referentie	Geudens, H., & Walgrave, L. (1996). De toepassing van de gemeenschapsdienst door de Belgische jeugdrechtbanken. <i>Panopticon</i> , 17, (5), 499-520.
Taal	Nederlands
ISSN	0771-1409
Publicatievorm	Tijdschriftartikel

2. Abstract

Het onderzoek gaat na in welke mate de praktijk met de oplegging van gemeenschapsdienst in het kader van de Belgische jeugdbescherming beantwoordt aan het concept inzake herstelrecht. Het onderzoek is uitgevoerd op grond van een kwantitatieve analyse van 614 dossiers waarin een gemeenschapsdienst aan jongeren werd opgelegd tussen januari 1993 en maart 1995. Het onderzoek gaat na op welke jongeren de gemeenschapsdienst wordt toegepast, of de gemeenschapsdienst beperkt blijft tot relatief milde delinquentie of ook ernstige delinquentie er het voorwerp van uitmaakt, of de dienst wordt opgelegd na een volwaardige procedure en of de duur van de opgelegde dienst in verhouding staat tot de ernst van het delict.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Politie & Justitie
Trefwoord(en)	Criminaliteit, gemeenschapsdienst, herstelrecht, jeugdcriminologie, jeugddelinquentie

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Hilde Geudens & Prof. dr. Lode Walgrave OGJC Faculteit Rechtsgeleerdheid K.U.Leuven Hooverplein 10 3000 Leuven Tel: 016/ 32 53 00 Fax: 016/ 32 54 63 http://www.law.kuleuven.ac.be/ogjc/nl/index.html

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Voor welke jongeren wordt de gemeenschapsdienst toegepast? (persoonskenmerken) Blijft de gemeenschapsdienst beperkt tot relatief milde delinquentie of maakt ook ernstige delinquentie er het voorwerp van uit? (delictkenmerken) Krijgen de jongeren correcte proceswaarborgen? (procedure) Staat de duur van de opgelegde dienst in verhouding tot de ernst van het delict? (proportionaliteit)
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks- methode	Dossierstudie. Het onderzoek is uitgevoerd op grond van een kwantitatieve analyse van de dossierstudie. De registratie gebeurde volgens een vooraf gestructureerd formulier. Na de dossierstudie werden in alle medewerkende arrondissementen ronde tafelgesprekken belegd, waarop de resultaten voor commentaar werden voorgelegd.
Onderzochte groep	Er werden 614 dossiers onderzocht waarin een gemeenschapsdienst werd opgelegd tussen 1 januari 1993 en 31 maart 1995. In 45 dossiers heeft het Brusselse parket een gemeenschapsdienst uitgesproken. De overige zijn jeugdrechtsbankdossiers verdeeld over Antwerpen (95), Brussel (87), Charleroi (94), Gent (25), Liège (193), Nivelles (49) en Brugge, Dendermonde en Mechelen (26). Het artikel handelt over 474 jeugdrechtsbankdossiers en 45 parketdossiers vermits in de overige dossiers de gemeenschapsdienst samen met een andere maatregel werd opgelegd of omdat de aanleiding tot de oplegging geen als misdrijf omschreven feit was.
Bereik	Nationaal (België)

7. Resultaten

Persoons- kenmerken	Gemeenschapsdienst wordt toegepast voor alle types van jongeren. Op grond van de gegevens kan men niet stellen dat het gelijkheidsbeginsel ten aanzien van de gemeenschapsdienst niet zou worden gerespecteerd.
Delict- kenmerken	De Belgische jeugdgerechten behouden de gemeenschapsdienst niet voor kleine delicten, maar pakken er ook relatief ernstige delicten mee aan. Het 'net-widening' gebruik van de maatregel is vermoedelijk wel aanwezig in bepaalde arrondissementen en op parketniveau.
Procedure	Het recht op een goed proces is zo goed als niet gerespecteerd vermits de allergrootste hoeveelheid van de gemeenschapsdiensten wordt opgelegd als een beschikking, dus voor het proces als geheel is afgehandeld. In de onderzoeksfase is het als misdrijf omschreven feit niet wettelijk vastgesteld en dient de jongere het vermoeden van onschuld te genieten. De proceswaarborgen voor de jongere blijven een ernstig probleem. Het is echter niet specifiek verbonden met de toepassing van de gemeenschapsdienst, maar wel met de vaagheid van de gehele rechtsprocedure in de Belgische jeugdbescherming. In een herstelrechtelijke benadering zijn de mogelijkheden voor een correcte procedurale regeling aanwezig. Immers, het voorbereidende onderzoek moet leiden tot de vaststelling van de feiten, de veroorzaakte schade en de (mate van) verantwoordelijkheid voor de schade.
Proportionaliteit	De proportionaliteit gaat over de verhouding tussen 2 kwantitatieve variabelen: de ingeschatte ernst van de normovertreding en de sanctie die daarop volgt. In ons jeugdbeschermingssysteem is de zorg daarvoor afwezig. Niet het delict, wel de persoonlijke noden van de dader worden in rekening gebracht. Dat leidt echter tot ongelijkheden in sanctiemaat. Daar komt nog bij dat de proportionaliteit toch een rol lijkt te spelen vanaf een bepaalde ernstmaat, maar niet volgens een controleerbaar criterium, maar volgens individuele appreciaties door de jeugdrechters. In een herstelrechtelijk perspectief moet een duidelijkere proportionaliteit worden geconstrueerd. Dit is mogelijk omdat het herstelrecht in de eerste plaats retrospectief werkt. Het verwijst naar de te herstellen schade die reeds is aangebracht. De mate van sanctie kan dus worden afgewogen aan een controleerbare, vaststelbare maat.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Het onderzoek gaat na in welke mate de praktijk met de oplegging van gemeenschapsdienst in het kader van de Belgische jeugdbescherming beantwoordt aan het concept inzake herstelrecht.

In een eerste deel van het artikel wordt herstelrecht geformuleerd als een alternatief paradigma voor het jeugd(sanctie)recht. Het meest problematische kenmerk van het gerechtelijk systeem voor de reactie op delicten door jongeren is de combinatie van welzijns- en (her)opvoedingsoogmerken met een gerechtelijk systeem. Het welzijnsmodel beoogt hulpverlening/opvoeding van de dader, maar verwaarloost de essentiële rechtswaarborgen.

Het strafrechtmodel heeft als doel de daad te bestraffen, maar heeft tal van negatieve neveneffecten. In de opvatting van het herstelrecht is het belangrijkste doel het herstel van de aangerichte schade mogelijk te maken. In deel twee wordt de gemeenschapsdienst als een herstelrechtelijke sanctie voorgesteld. In het herstelrechtelijk perspectief zouden de aard en de intensiteit van de opgelegde dienst in verband moeten staan met de aard en de ernst van de veroorzaakte schade aan de samenleving. In de praktijk is dit zeker niet steeds het geval.

Deel drie behandelt het onderzoeksopzet. De onderzoeksvragen en de onderzoeksmethode komen aan bod. Het onderzoek is uitgevoerd op grond van een kwantitatieve analyse van de dossierstudie.

De onderzoeksresultaten worden behandeld in deel vier.

Het artikel eindigt met een besluit. Gemeenschapsdienst is een maatregel die veel wordt toegepast, op alle types van jongeren en ook voor relatief ernstige delicten. Het onderzoek stuit echter op andere ernstige problemen van juridische aard. Jeugdrechters houden weinig rekening met de verhouding tussen de ernst van de gepleegde delicten en de mate van vrijheidsberoving die via de gemeenschapsdienst wordt opgelegd. Enkel bij zware delictenreeksen komt deze proportionaliteit enigszins naar voor. Wanneer men daar de onvolledige proceswaarborgen aan toevoegt, dreigt hier een probleem van willekeur. Het probleem is niet verbonden met de gemeenschapsdienst op zich. Het gebrek aan rechtswaarborgen heeft alles te maken met het persoonsgebonden beschermingsklimaat dat in feite de vrije hand laat aan een persoonlijke interpretatie van de jeugdrechters.